

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. vasario 27 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos bendrijos ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimas žuvininkystės sektoriuje – Protokolas dėl šiame susitarime numatytų žvejybos galimybių – Aktai, kuriais patvirtinamas susitarimo ir protokolo sudarymas – Taisyklės dėl žvejybos galimybių, nustatytų valstybių narių protokolu, paskirstymo – Jurisdikcija – Aiškinimas – Galiojimas atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalį ir tarptautinę teisę – Minėto susitarimo ir protokolo taikymas Vakarų Sacharai ir greta jos esantiems vandenims“

Byloje C-266/16

dėl *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius (administracinių bylų kolegija), Jungtinė Karalystė) 2016 m. balandžio 27 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. gegužės 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

The Queen

Western Sahara Campaign UK prašymu

prieš

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs,

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

dalyvaujant

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader),

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, J. Malenovský (pranešėjas), C. G. Fernlund ir C. Vajda, teisėjai A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. rugsėjo 6 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: anglų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Western Sahara Campaign UK*, atstovaujamos QC K. Beal, baristerio C. McCarthy ir solisitorės R. Curling,
- *Confédération marocaine de l'agriculture ir du développement (Comader)*, atstovaujamos advokatu J.-F. Bellis, R. Hicheri ir M. Struys, taip pat solisitorės R. Penfold,
- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos M. A. Sampol Pucurull,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos F. Alabrune, D. Colas, B. Fodda, S. Horrenberger ir L. Legrand,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos M. Figueiredo ir L. Inez Fernandes,
- Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos A. de Elera-San Miguel Hurtado ir A. Westerhof Löfflerová,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Bouquet, F. Castillo de la Torre, E. Paasivirta ir B. Eggers,

susipažinęs su 2018 m. sausio 10 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Europos bendrijos ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimo žuvininkystės sektoriuje (OL L 141, 2006, p. 4; toliau – Partnerystės susitarimas), patvirtinto ir įgyvendinto 2006 m. gegužės 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 764/2006 dėl Europos bendrijos ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimo žuvininkystės sektoriuje sudarymo (OL L 141, 2006, p. 1), 2013 m. gruodžio 16 d. Tarybos sprendimu 2013/785/ES dėl Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės protokolo, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas, sudarymo (OL L 349, 2013, p. 1) ir 2013 m. lapkričio 15 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1270/2013 dėl žvejybos galimybių paskirstymo pagal Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės protokolą, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas (OL L 328, 2013, p. 40), galiojimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant du *Western Sahara Campaign UK* ginčus atitinkamai su *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs* (mokesčių ir muitų administratorius, Jungtinė Karalystė) ir *Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs* (aplinkos, maisto ir kaimo reikalų ministras, Jungtinė Karalystė) dėl to, kaip šis administratorius ir šis ministras įgyvendino Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės sudarytus tarptautinius susitarimus ir su šiais susitarimais susijusius antrinės teisės aktus.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

Jungtinių Tautų Chartija

- 3 1945 m. birželio 26 d. San Franciske pasirašytos Jungtinių Tautų Chartijos 1 straipsnyje nustatyta:

„Jungtinių Tautų tikslai yra:

<...>

2. Plėtoti draugiškus tautų santykius, grindžiamus tautų lygiateisiškumo ir laisvo apsisprendimo principu <...>

<...>“

- 4 Chartijos XI skyriuje „Deklaracija dėl priklausomų teritorijų“ esančiame 73 straipsnyje numatyta:

„Jungtinių Tautų narės, būdamos atsakingos ar prisiimančios atsakomybę už teritorijų, kurių tautos dar nėra pasiekusios visiškos savivaldos, valdymą, pripažįsta šių teritorijų gyventojų interesų pirmumo principą ir laiko savo šventa pareiga kuo daugiau prisidėti keliant gyventojų gerovę pagal šia Chartija nustatytą tarptautinės taikos ir saugumo sistemą <...>

<...>“

Jūrų teisės konvencija

- 5 1982 m. gruodžio 10 d. Montego Bėje sudaryta Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, t. 1833, 1834 ir 1835, p. 3, toliau – Jūrų teisės konvencija) įsigaliojo 1994 m. lapkričio 16 d. Bendrijos vardu ji buvo patvirtinta 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimu 98/392/EB (OL, L 179, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 208).

- 6 Jūrų teisės konvencijos II dalyje „Teritorinė jūra ir gretutinė zona“, be kitų, yra 2 straipsnis „Teritorinės jūros, oro erdvės virš teritorinės jūros, jos dugno ir jo gelmių teisinis statusas“; jo 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. Pakrantės valstybės suverenitetas, be jos sausumos teritorijos ir vidaus vandenų, o salyno valstybės atveju – be jos salyno vandenų, apima ir gretimą jos pakrantėms jūros juostą, kuri vadinama teritorine jūra.

<...>

3. Suverenitetas teritorinėje jūroje įgyvendinamas pagal šią Konvenciją ir kitas tarptautinės teisės normas.“

- 7 Šios konvencijos V dalyje „Išskirtinė ekonominė zona“, be kitų, yra jos 55 ir 56 straipsniai.

- 8 Minėtos konvencijos 55 straipsnyje „Išskirtinės ekonominės zonos ypatingas teisinis režimas“ numatyta: „Išskirtinė ekonominė zona yra už teritorinės jūros esantis ir su ja besiribojantis rajonas, kuriame galioja šioje V dalyje nustatytas ypatingas teisinis režimas, pagal kurį visos pakrantės valstybės teisės ir jurisdikcija bei kitų valstybių teisės ir laisvės yra nustatytos atitinkamomis šios Konvencijos nuostatomis.“
- 9 Šios konvencijos 56 straipsnio „Pakrantės valstybės teisės, jurisdikcija ir pareigos išskirtinėje ekonominėje zonoje“ 1 dalyje nurodyta:

„Išskirtinėje ekonominėje zonoje pakrantės valstybė turi:

- a) suverenias teises tyrinėti ir eksploatuoti, saugoti ir valdyti gyvuosius išteklius ir negyvosios gamtos turtus, kurie yra vandenyse virš jūros dugno, jūros dugne ir jo gelmėse, bei kitaip tyrinėti ir eksploatuoti išskirtinę ekonominę zoną <...>
- b) atitinkamomis šios Konvencijos nuostatomis numatytą jurisdikciją dėl:
- <...>
- ii) jūrų mokslinių tyrinėjimų;
- <...>
- c) kitas šioje Konvencijoje numatytas teises ir pareigas.“

Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės

- 10 1969 m. gegužės 23 d. Vienoje buvo sudaryta Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, t. 1155, p. 331, toliau – Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės).

- 11 Šios konvencijos 3 straipsnyje „Tarptautiniai susitarimai, kuriems ši Konvencija netaikoma“ nustatyta:

„Tai, kad ši Konvencija netaikoma tarptautiniams susitarimams, sudarytiems tarp valstybių ir kitų tarptautinės teisės subjektų arba tik tarp kitų tarptautinės teisės subjektų, taip pat ne raštu sudarytiems tarptautiniams susitarimams, nekeičia:

<...>

- b) šioje Konvencijoje įtvirtintų normų taikymo jiems, jei šios normos jiems būtų taikomos pagal tarptautinę teisę ir be šios Konvencijos;

<...>“

- 12 Šios konvencijos 31 straipsnyje „Bendra aiškinimo taisyklė“ nurodyta:

„1. Sutartis aiškinama laikantis geros valios principų, atsižvelgiant į joje vartojamų sąvokų įprastinę reikšmę sutarties kontekste ir atsižvelgiant į sutarties objektą bei tikslą.

2. Aiškinant sutartį jos kontekstą, be jos teksto, preambulės ir priedų, sudaro:

- a) visi su ta sutartimi susiję susitarimai, sudaryti tarp visų tos sutarties šalių dėl jos sudarymo;

- b) visi dokumentai, kuriuos pasirašė viena ar kelios tos sutarties šalys dėl jos sudarymo ir kuriuos kitos tos sutarties šalys priėmė kaip su sutartimi susijusius dokumentus.
3. Be sutarties konteksto, dar atsižvelgiama į:
- a) visus vėlesnius susitarimus, tos sutarties šalių sudarytus dėl jos aiškinimo ar jos nuostatų taikymo;
- b) visą vėlesnę tos sutarties taikymo praktiką, kuri išreiškia tos sutarties šalių sutarimą dėl sutarties aiškinimo;
- c) visas šalių tarpusavio santykiams taikytinas atitinkamas tarptautinės teisės normas.
4. Atskirai sąvokai gali būti suteikta speciali reikšmė, jei yra nustatyta, kad to pageidauja sutarties šalys.“
- 13 Šios konvencijos 34 straipsnyje „Bendra taisyklė dėl trečiųjų valstybių“ numatyta: „Sutartis be trečiosios valstybės sutikimo nesukuria nei jos įsipareigojimų, nei teisių.“

Sąjungos teisė

Asociacijos susitarimas

- 14 Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių susitarimas, įsteigiantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Maroko Karalystės asociaciją, buvo pasirašytas 1996 m. vasario 26 d. Briuselyje (OL L 70, 2000, p. 2; toliau – Asociacijos susitarimas) ir Europos Bendrijų vardu patvirtintas 2000 m. sausio 24 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 2000/204/EB, EAPB (OL L 70, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 175). Remiantis to susitarimo 96 straipsniu, jis įsigaliojo 2000 m. kovo 1 d., kaip matyti iš *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* paskelbtos informacijos (OL L 70, 2000, p. 228).
- 15 Šio susitarimo VIII antraštinėje dalyje „Institucinės, bendrosios ir baigiamosios nuostatos“, be kitų, yra 94 straipsnis, o jame nurodyta: „Šis Susitarimas taikomas teritorijose, kuriose taikoma Europos bendrijos steigimo sutartis ir Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis, laikantis tose sutartyse nustatytų sąlygų, ir Maroko Karalystės teritorijoje.“

Partnerystės susitarimas

- 16 Remiantis Partnerystės susitarimo 17 straipsniu, jis įsigaliojo 2007 m. vasario 28 d.; tai patvirtina *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbta informacija (OL L 78, 2007, p. 31).
- 17 Kaip matyti iš šio susitarimo preambulės ir 1 bei 3 straipsnių, juo siekiama padaryti intensyvesnius Sąjungos ir Maroko Karalystės užmegztus (be kita ko, Asociacijos susitarimu) bendradarbiavimo santykius, sukuriant žuvininkystės sektoriuje partnerystę, skirtą atsakingai žvejybai Maroko žvejybos rajonuose skatinti ir Maroko žvejybos politikai veiksmingai įgyvendinti. Šiuo tikslu Partnerystės susitarime, be kita ko, nustatytos taisyklės, susijusios su ekonominiu, finansiniu, techniniu ir moksliniu šalių bendradarbiavimu, sąlygomis, kuriomis su valstybių narių vėliavomis plaukiojantys laivai gali patekti į Maroko žvejybos rajonus, ir su žvejybos kontrolės šiuose rajonuose tvarka.
- 18 Šiomis aplinkybėmis iš Partnerystės susitarimo 5 straipsnio „[Sąjungos] laivų žvejyba Maroko žvejybos rajonuose“ 1 ir 4 dalių ir jo 6 straipsnio „Žvejybos sąlygos“ 1 dalies matyti, kad Maroko Karalystė įsipareigojo „leisti [Sąjungos] laivams užsiimti žvejyba [jos] žvejybos rajonuose pagal šį Susitarimą, įskaitant jo protokolą ir priedą“, su sąlyga, kad šie laivai turi žvejybos licenciją, kurią šios trečiosios

valstybės institucijos išdavė Sąjungos institucijų prašymu. Savo ruožtu Sąjunga, „vadovaudamasi <...> Jūrų teisės konvencija, įsipareigoja imtis visų tinkamų veiksmų užtikrinti, kad jos laivai laikytųsi šio Susitarimo nuostatų ir Maroko [Karalystės] jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse žvejybą reglamentuojančių teisės aktų“.

- 19 Partnerystės susitarimo 11 straipsnyje „Taikymo teritorija“ nurodyta, kad tas susitarimas, kiek tai susiję su Maroko Karalyste, taikomas „Maroko teritorijoje bei Maroko jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse“. Be to, šio susitarimo 2 straipsnio „Sąvokų apibrėžimai“ a punkte nustatyta, kad sąvoka „Maroko žvejybos rajonas“ pagal šį susitarimą, jo protokolą ir priedą turi būti suprantama kaip „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausančias vandenis“.
- 20 Partnerystės susitarimo 16 straipsnyje numatyta, kad jo protokolas ir prie šio protokolo pridėtas priedas ir priedėliai yra neatskiriama šio susitarimo dalis.

2013 m. protokolas

- 21 Prie Partnerystės susitarimo iš pradžių buvo pridėtas protokolas (toliau – pradinis protokolas), kuriuo siekiama ketveriems metams nustatyti jo 5 straipsnyje numatytas žvejybos galimybes.
- 22 Šis pradinis protokolas buvo pakeistas kitu protokolu, o pastarąjį savo ruožtu 2013 m. pakeitė Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės protokolas, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas (OL L 328, 2013, p. 2, toliau – 2013 m. protokolas). Pastarasis buvo patvirtintas Sprendimu 2013/785, o įsigaliojo 2014 m. liepos 15 d., kaip matyti iš *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtos informacijos (OL L 228, 2014, p. 1).
- 23 2013 m. protokolo 1 straipsnyje „Bendrieji principai“ nustatyta: „Protokolas ir priedai su priedėliais yra neatskiriama <...> Partnerystės susitarimo <...>, esančio <...> [Asociacijos] susitarimo <...> dalimi, dalis.“ Be to, minėtu protokolu „prisidedama prie bendrųjų Asociacijos susitarimo tikslų įgyvendinimo“.
- 24 Remiantis 2013 m. protokolo 2 straipsniu „Taikymo laikotarpis, trukmė ir žvejybos galimybės“, su Sąjungos valstybės narės vėliava plaukiojantiems laivams, jei jie turi pagal Partnerystės susitarimą ir šį protokolą bei jo priedą išduotą licenciją, Maroko žvejybos rajone ketveriems metams suteikiamos smulkiosios, priedugnio ir pelaginės žvejybos galimybės laikantis prie šio protokolo pridėtoje lentelėje numatytų sąlygų. Šios žvejybos galimybės bendru sutarimu gali būti persvarstytos pagal to paties protokolo 5 straipsnį.
- 25 2013 m. protokolo priedo „Europos Sąjungos laivų žvejybos veiklą Maroko žvejybos zonoje reglamentuojančios sąlygos“ III skyrius „Žvejybos zonos“ suformuluotas taip:
- „Marok[o] [Karalystė], prieš imant taikyti protokolą, <...> Sąjungai perduoda savo bazinių linijų ir žvejybos zonų bei visų jose esančių zonų, kuriose žvejoti draudžiama <...> geografines koordinatas.
- Žvejybos zonos kiekvienai žvejybos kategorijai Maroko Atlanto vandenyno rajone yra nustatytos techninėse bylose (2 priedėlis).“
- 26 Šio priedo 2 priedėlyje yra šešios techninės bylos, sunumeruotos nuo 1 iki 6. Kiekviena iš šių techninių bylų susijusi su konkrečia žvejybos kategorija ir apibrėžia šios kategorijos žvejybos sąlygas. Tarp kiekvienoje iš šių bylų numatytų sąlygų yra „geografinė zonos, kurioje žvejoti leidžiama, riba“.

- 27 Šio priedo 4 priedėlyje „Žvejybos rajonų koordinatės“, be kita ko, nurodyta: „Prieš įsigaliojant [2013 m. protokolui]“, [Maroko Karalystės žemės ūkio ir jūrų žvejybos ministerijos Jūrų žvejybos] departamentas perduoda Komisijai geografines Maroko bazinių linijų, Marokos žvejybos zonos ir zonų, kuriose žvejoti ir plaukioti draudžiama, koordinates.“

Partnerystės susitarimo ir 2013 m. protokolo įgyvendinimo aktai

- 28 Reglamentu Nr. 764/2006, kaip matyti iš jo 3 konstatuojamosios dalies, be kita ko, siekiama nustatyti Partnerystės susitarime numatytų žvejybos galimybių paskirstymo valstybėms narėms būdą pradinio protokolo taikymo laikotarpiu. Jo 2 straipsnyje Jungtinei Karalystei paskirta 2 500 tonų kvota pramoninei pelaginei žvejybai.
- 29 Reglamentu Nr. 1270/2013 taip pat siekiama apibrėžti Partnerystės susitarime numatytų žvejybos galimybių paskirstymo valstybėms narėms metodą 2013 m. protokolo taikymo laikotarpiu. Šio reglamento 1 straipsnyje Jungtinei Karalystei paskirta 4 525 tonų kvota pramoninei pelaginei žvejybai.

Ginčai pagrindinėse bylose, procesas Teisingumo Teisme ir prejudiciniai klausimai

- 30 *Western Sahara Campaign UK* – tai savanorių organizacija, skatinanti pripažinti Vakarų Sacharos tautos teisę į apsisprendimą.
- 31 Ji padavė du skundus *High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court)* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius (administracinių bylų kolegija), Jungtinė Karalystė). Pirmoji iš šių bylų susijusi su tuo, ar Jungtinės Karalystės mokesčių ir maitų administratorius turi teisę šioje valstybėje narėje importuojamas prekes, kilusias iš Vakarų Sacharos teritorijos, laikyti prekėmis, kurios, kaip patvirtinta, yra kilusios iš Maroko Karalystės, kaip tai suprantama pagal Asociacijos susitarimą. Antroje byloje kvestionuojama Jungtinės Karalystės aplinkos, maisto ir kaimo reikalų ministro parengta žvejybos politika motyvuojant tuo, kad pagal ją greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys įtraukiami į vidaus teisės priemonių, skirtų Partnerystės susitarimui, 2013 m. protokolui ir antrinės teisės aktams, kuriais Sąjunga valstybėms narėms paskyrė žvejybos galimybes pagal šį susitarimą ir šį protokolą, įgyvendinti, taikymo sritį.
- 32 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme *Western Sahara Campaign UK* tvirtino, kad Asociacijos susitarimas, Partnerystės susitarimas, 2013 m. protokolas ir antrinės teisės aktai, kuriais valstybėms narėms suteikiamos žvejybos galimybės pagal minėtus teisės aktus, pažeidžia ESS 3 straipsnio 5 dalį, kurioje numatyta, kad Sąjunga prisideda prie griežto tarptautinės teisės, įskaitant Jungtinių Tautų Chartijos principus, laikymosi, palaikydama santykius su likusia pasaulio dalimi, kiek šie įvairūs tarptautiniai susitarimai taikomi Vakarų Sacharos teritorijai ir greta jos esantiems vandenims. Šios teritorijos ir šių vandenų įtraukimas į jų teritorinę taikymo sritį esą akivaizdžiai nesuderinamas su tarptautine teise ir konkrečiai su teise į apsisprendimą, Jungtinių Tautų Chartijos 73 straipsniu, Jūrų teisės konvencijos nuostatomis, taip pat valstybių ir kitų tarptautinės teisės subjektų pareigomis nutraukti sunkų šios teisės imperatyvios normos pažeidimą, nepripažinti situacijos, susidariusios dėl tokio pažeidimo, ir nepadėti atlikti veiksmų, kurie tarptautiniu lygmeniu pripažįstami neteisėtais. Be to, Asociacijos susitarimas, Partnerystės susitarimas, 2013 m. protokolas nebuvo sudaryti Vakarų Sacharos tautos vardu ar pasitarus su jos atstovais. Galiausiai nėra jokių įrodymų, kad ši tauta gauna naudos iš šių trijų tarptautinių susitarimų.
- 33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad atsakovai pagrindinėje byloje savo ruožtu teigia, jog Europos Sąjungos Taryba ir Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai laikėsi nuomonės, kad tokių tarptautinių susitarimų, kaip Asociacijos susitarimas, Partnerystės susitarimas, 2013 m. protokolas, sudarymas neprieštarauja tarptautinei teisei.

- 34 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui keturis prejudicinius klausimus, kurių du pirmieji susiję su Asociacijos susitarimo aiškinimu ir galiojimu, o du paskutiniai – su Partnerystės susitarimo ir su tuo susitarimu susijusių įvairių antrinės teisės aktų galiojimu.
- 35 Pirmuoju klausimu jis kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl Asociacijos susitarimo aiškinimo, siekdamas išsiaiškinti, ar šiame susitarime esančios nuorodos į „Maroko Karalystę“ turi būti aiškinamos kaip reiškiančios nuorodas tik į šios valstybės suverenią teritoriją ir dėl to iš Vakarų Sacharos teritorijos kilusių prekių importas į Sąjungą negali būti atleistas nuo muitų pagal minėtą susitarimą.
- 36 Antruoju klausimu, pateiktu tuo atveju, jei pagal Asociacijos susitarimą iš Vakarų Sacharos teritorijos kilusias prekes galima importuoti į Sąjungą atleidžiant nuo muitų, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė išsiaiškinti, ar tas susitarimas yra galiojantis atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalį.
- 37 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė, ar tokiu atveju, koku grindžiamas antrasis klausimas, galioja Partnerystės susitarimas ir 2013 m. protokolas. Šiuo aspektu jis iš esmės klausė, kiek Sąjunga, atsižvelgdama į ESS 3 straipsnio 5 dalį, su Maroko Karalyste gali sudaryti tarptautinius susitarimus, leidžiančius eksploatuoti gamtinius išteklius, kilusius iš greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų. Anot jo, galima manyti, kad nėra apskritai ir visiškai draudžiama sudaryti tokius tarptautinius susitarimus, nepaisant to, kad tarptautinė bendruomenė nėra pripažinusi, pirma, Maroko Karalystės suvereniteto Vakarų Sacharos atžvilgiu ir, antra, šios valstybės vykdomos šios neautonominės teritorijos užsitęsios okupacijos. Vis dėlto tokių susitarimų sudarymui esą taikomas dvigubas reikalavimas: jie turi atitikti Vakarų Sacharos tautos valią ir jie turi būti jai naudingi. Taigi nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas turi išnagrinėti, kiek Partnerystės susitarimas ir 2013 m. protokolas atitinka šį dvigubą reikalavimą.
- 38 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar asmeniui, kaip antai pareiškėjai pagrindinėje byloje, kurios teisė paduoti skundą nustatyta vidaus teisėje, gali būti leista ginčyti tarptautinių susitarimų, kaip antai Asociacijos susitarimo, Partnerystės susitarimo ir 2013 protokolo, galiojimą, taip pat aktų, kuriais jie sudaromi ir įgyvendinami, galiojimą, remiantis motyvais, siejamais su tuo, kad Sąjunga pažeidė tarptautinę teisę. Šiuo aspektu jis pažymėjo, kad jei ginčai pagrindinėse byloje turėtų būti sprendžiami vien pagal vidaus teisę, skundai būtų atmesti motyvuojant tuo, kad juos nagrinėjant reikėtų įvertinti užsienio institucijų veiksmų teisėtumą. Jis taip pat pabrėžė, kad 1954 m. birželio 15 d. sprendime byloje dėl 1943 m. Romoje paimto aukso (TTT Rink., 1954, p. 19) Tarptautinis Teisingumo Teismas nusprendė, kad jo statusas draudžia jam daryti išvadas, kuriomis ginčijami valstybės, nedalyvaujančios jo nagrinėjamoje byloje ir nesutikusios, kad jo sprendimai jai būtų privalomi, veiksmai arba kurios daro poveikį tokios valstybės teisėms. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pridūrė, kad ginčai pagrindinėse byloje susiję su Sąjungos aktų galiojimu ir kad Teisingumo Teismo jurisdikcijos neturėjimo konstatavimas tokiu atveju, kai yra rimtų abejonių dėl atitinkamų aktų galiojimo, galėtų padaryti žalos ESS 3 straipsnio 5 dalies veiksmingumui.
- 39 Po to, kai buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad remiantis Sąjungą saistančiomis tarptautinės teisės normomis Asociacijos susitarimą reikia aiškinti taip, kad šis susitarimas netaikomas Vakarų Sacharos teritorijai (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Taryba / Front Polisario*, C-104/16 P, EU:C:2016:973).
- 40 Paskelbus tą sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo buvo pasiteirauta, ar jis nori palikti, ar atsiimti du pirmuosius savo klausimus, susijusius su Asociacijos susitarimo aiškinimu ir galiojimu. Šis atsakė, kad juos reikia laikyti atsiimtais.

41 Tokiomis aplinkybėmis *High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court)* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius (administracinių bylų kolegija) nusprendė palikti šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Partnerystės] susitarimas (patvirtintas ir įgyvendintas Reglamentu Nr. 764/2006, Sprendimu 2013/785 ir Reglamentu Nr. 1270/2013) galioja, atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalyje [Sąjungai] numatytą reikalavimą prisidėti prie tarptautinės teisės principų ir Jungtinių Tautų Chartijos principų laikymosi ir į tai, kiek [šis] susitarimas sudarytas saharavių tautos naudai, jos vardu, atsižvelgiant į jos valią ir (arba) pasikonsultavus su jos pripažintais atstovais?
2. Ar pareiškėja pagrindinėje byloje turi teisę ginčyti Sąjungos teisės aktų galiojimą dėl to, kad Sąjunga tariamai įvykdė tarptautinės teisės pažeidimą, visų pirma atsižvelgiant į:
  - a) tai, kad, nors pareiškėja pagal nacionalinę teisę turi teisę ginčyti Sąjungos teisės aktų galiojimą, ji negina jokių Sąjungos teisėje numatytų teisių; ir (arba)
  - b) principą, suformuluotą byloje dėl aukso [1954 m. birželio 15 d. TTT sprendimas, 1954 m. Rink, p. 19], pagal kurį Tarptautinis Teisingumo Teismas negali daryti išvadų, kuriomis ginčijami valstybės, nedalyvaujančios teismo nagrinėjamoje byloje ir nesutikusiai, kad teismo sprendimai jai būtų privalomi, veiksmai arba kurios daro poveikį tokios valstybės teisėms?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 42 Taryba mano, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti tarptautinių susitarimų, kaip antai Partnerystės susitarimo ir 2013 m. protokolo, galiojimo per prejudicinio sprendimo priėmimo procesą. Anot jos, Teisingumo Teismas turi tik jurisdikciją nuspręsti dėl Sąjungos teisės aktų dėl šių susitarimų sudarymo galiojimo.
- 43 Šiuo aspektu ESS 19 straipsnio 3 dalies b punkte ir SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punkte numatyta, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ir Sąjungos institucijų priimtų aktų galiojimo.
- 44 Iš šių nuostatų matyti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus dėl visų be išimties Sąjungos institucijų priimtų aktų galiojimo ir išaiškinimo (1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Grimaldi*, C-322/88, EU:C:1989:646, 8 punktas ir 2017 m. birželio 13 d. Sprendimo *Florescu ir kt.*, C-258/14, EU:C:2017:448, 30 punktas).
- 45 Remiantis suformuota jurisprudencija, tarptautiniai susitarimai, kuriuos Sąjunga sudarė pagal tarptautinių sutarčių nuostatas, kiek tai su ja susiję, yra jos institucijų priimti aktai (1998 m. birželio 16 d. Sprendimo *Racke*, C-162/96, EU:C:1998:293, 41 punktas ir 2010 m. vasario 25 d. Sprendimo *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, 39 punktas).
- 46 Todėl tokie susitarimai nuo įsigaliojimo dienos yra neatsiejama Sąjungos teisinės sistemos dalis (šiuo klausimu žr. 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Haegeman*, 181/73, EU:C:1974:41, 5 punktą ir 2017 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Aebtri*, C-224/16, EU:C:2017:880, 50 punktą). Dėl šios priežasties jų nuostatos turi būti visiškai suderinamos su Sutarčių nuostatomis ir su iš jų išplaukiančiais konstituciniais principais (šiuo klausimu žr. 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*, C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 285 punktą ir 2017 m. liepos 26 d. Nuomonės 1/15 (ES ir Kanados PNR susitarimas), EU:C:2017:592, 67 punktą). Konkrečiai kalbant, pirma, jų materialinis turinys turi būti suderinamas su normomis, reglamentuojančiomis Sąjungos institucijų kompetencijas, ir su reikšmingomis esminėmis normomis. Antra, jų sudarymo sąlygos turi atitikti formos ir procedūros taisykles, taikomas Sąjungos teisėje (šiuo klausimu žr. 1975 m. lapkričio 11 d. Nuomonės 1/75 (EBPO susitarimas – Vietinių išlaidų norma), EU:C:1975:145, p. 1360 ir 1361 ir 2017 m. liepos 26 d. Nuomonės 1/15 (ES ir Kanados PNR susitarimas), EU:C:2017:592, 69 ir 70 punktus).

- 47 Be to, remiantis suformuota jurisprudencija, Sąjunga savo kompetencijas turi įgyvendinti laikydamasi visos tarptautinės teisės, įskaitant ne tik bendrosios ir paprotinės tarptautinės teisės normas ir principus, bet ir ją saistančių tarptautinių konvencijų nuostatas (šiuo klausimu žr. 1992 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Poulsen ir Diva Navigation*, C-286/90, EU:C:1992:453, 9 punktą; 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*, C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 291 punktą ir 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.*, C-366/10, EU:C:2011:864, 101 ir 123 punktus).
- 48 Todėl Teisingumo Teismas turi jurisdikciją (tiek nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo, tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą) įvertinti, ar Sąjungos sudarytas tarptautinis susitarimas yra suderinamas su tarptautinėmis sutartimis (šiuo klausimu žr. 1975 m. lapkričio 11 d. Nuomonės 1/75 (EBPO susitarimas – Vietinių išlaidų norma), EU:C:1975:145, p. 1361) ir su tarptautinės teisės normomis, kurios pagal tas sutartis saisto Sąjungą.
- 49 Reikia pridurti, kad Sąjungos sudaryti tarptautiniai susitarimai saisto ne tik jos institucijas, kaip numatyta SESV 216 straipsnio 2 dalyje, bet ir trečiąsias valstybes, kurios yra šių susitarimų šalys.
- 50 Taigi reikia konstatuoti, kad tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, Teisingumo Teismas nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos sudaryto tarptautinio susitarimo galiojimo, šis prašymas turi būti suprantamas kaip susijęs su aktu, kuriuo Sąjunga sudarė tokį tarptautinį susitarimą (pagal analogiją žr. 1994 m. rugpjūčio 9 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija*, C-327/91, EU:C:1994:305, 17 punktą ir 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*, C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 286 ir 289 punktus).
- 51 Atsižvelgiant į Sąjungos pareigas, nurodytas šio sprendimo 46 ir 47 punktuose, galiojimo kontrolė, kurią Teisingumo Teismui gali prireikti atlikti tokiomis aplinkybėmis, vis dėlto gali būti susijusi su šio akto teisėtumu atsižvelgiant į patį atitinkamo tarptautinio susitarimo turinį (šiuo klausimu žr. 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*, C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461, 289 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

Pirminės pastabos

- 52 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo įvertinti visų pirma Reglamento Nr. 764/2006, paskui Sprendimo 2013/785 ir galiausiai Reglamento Nr. 1270/2013 galiojimą atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalį.
- 53 Kaip matyti iš šio sprendimo 37 punkto, šis klausimas pateiktas tuo atveju, jei Partnerystės susitarimas ir 2013 m. protokolas leidžia eksploatuoti gamtinius išteklius, kilusius iš greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų. Pati tokia prielaida reiškia, kad šie vandenys patenka į minėto susitarimo ir minėto protokolo atitinkamą teritorinę taikymo sritį, todėl su valstybių narių vėliavomis plaukiojantys laivai pagal šiuos du tarptautinius susitarimus gali į juos patekti, kad eksploatuotų atitinkamus išteklius.
- 54 Taigi šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar dėl to, kad išteklių, kilusių iš greta Vakarų Sacharos teritorijos esančių vandenų, eksploatavimas yra leidžiamas Partnerystės susitarimu ir 2013 m. protokolu, Reglamentas Nr. 764/2006, Sprendimas 2013/785 ir Reglamentas Nr. 1270/2013 yra negaliojantys.

- 55 Toks galiojimo vertinimo klausimas turi prasmę, tik jeigu prielaida, kuria jis grindžiamas, teisinga.
- 56 Vadinas, iš pradžių reikia išnagrinėti, ar greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys patenka į Partnerystės susitarimo ir 2013 m. protokolo taikymo sritį. Šis nagrinėjimas savo ruožtu apima nuostatų, lemiančių šių dviejų tarptautinių susitarimų atitinkamą teritorinę taikymo sritį, nagrinėjimą.

Dėl Partnerystės susitarimo teritorinės taikymo srities

- 57 Partnerystės susitarime yra trys nuostatos, lemiančios jo teritorinę taikymo sritį. Visų pirma šio susitarimo 11 straipsnyje nurodyta, kad jis, kiek tai susiję su Maroko Karalyste, taikomas „Maroko teritorijoje bei Maroko jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse“. Toliau minėto susitarimo 5 straipsnyje, kiek tai konkrečiai susiję su žvejybos veikla, numatyta, kad su valstybių narių vėliavomis plaukiojantiems laivams leidžiama „užsiimti žvejyba [Maroko Karalystės] žvejybos rajonuose“. Galiausiai jo 2 straipsnio a punkte nurodyta, kad sąvoka „Maroko žvejybos rajonas“ reiškia „vandenį, į kurį Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausančius vandenius“.
- 58 Siekiant išaiškinti šias nuostatas reikia remtis tarptautinės paprotinės teisės normomis, įtvirtintomis Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 31 straipsnio nuostatose, kurios saisto Sąjungos institucijas ir yra jos teisinės sistemos dalis (šiuo klausimu žr. 2010 m. vasario 25 d. Sprendimo *Brita*, C-386/08, EU:C:2010:91, 40–43 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją), taip pat Jūrų teisės konvencija, kuri saisto Sąjungą ir kuri aiškiai nurodyta Partnerystės susitarimo preambulės antroje pastraipoje ir jo 5 straipsnio 4 dalyje.
- 59 Šiuo aspektu svarbu pažymėti, kad, pirma, iš Partnerystės susitarimo preambulės pirmos pastraipos matyti, jog jame konkretinamas bendras Sąjungos ir Maroko Karalystės noras glaudžius bendradarbiavimo santykius, kuriuos jos užmezgė, be kita ko, sudarydamos Asociacijos susitarimą, padaryti intensyvesnius. Šiuo požiūriu Partnerystės susitarimas priklauso sutarčių visumai, kurios pagrindas – Asociacijos susitarimas.
- 60 Šios sutarčių visumos struktūra aiškiai atskleista 2013 m. protokole, į kurią reikia atsižvelgti aiškinant Partnerystės susitarimą, nes tai yra vėlesnis abiejų šio susitarimo šalių sudarytas susitarimas, kaip tai suprantama pagal Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 31 straipsnio 3 dalies a punktą. Iš tiesų 2013 m. protokolo 1 straipsnyje nurodyta, kad tiek jis, tiek Partnerystės susitarimas patenka į Asociacijos susitarimu sukurtą sistemą, kurios tikslų jie padeda siekti.
- 61 Atsižvelgiant į šią sutarčių visumą, Partnerystės susitarimo 11 straipsnyje vartojamą sąvoką „Maroko teritorija“ reikia suprasti taip pat kaip ir sąvoką „Maroko Karalystės teritorija“, vartojamą Asociacijos susitarimo 94 straipsnyje.
- 62 Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad pastaroji sąvoka turi būti suprantama kaip reiškianti geografinę erdvę, kurios atžvilgiu Maroko Karalystė įgyvendina visas savo kompetencijas, suvereniems subjektams pripažįstamas pagal tarptautinę teisę, ir neapimanti jokių kitų teritorijų, pavyzdžiui, Vakarų Sacharos (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Taryba / Front Polisario*, C-104/16 P, EU:C:2016:973, 95 ir 132 punktai).
- 63 Vakarų Sacharos teritorijos įtraukimas į Asociacijos susitarimo taikymo sritį pažeistų tam tikras bendrosios tarptautinės teisės normas, taikomas Sąjungos ir Maroko Karalystės santykiams, t. y. apsisprendimo principą, primintą Jungtinių Tautų Chartijos 1 straipsnyje, ir tarptautinių sutarčių santykinio poveikio principą, kurio konkreči išraiška yra Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 34 straipsnis (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Taryba / Front Polisario*, C-104/16 P, EU:C:2016:973 88–93, 100, 103–107 ir 123 punktai).

- 64 Šiomis aplinkybėmis Vakarų Sacharos teritorijos neapima sąvoka „Maroko teritorija“, kaip ji suprantama pagal Partnerystės susitarimo 11 straipsnį.
- 65 Antra, Partnerystės susitarimas taikomas ne tik Maroko Karalystės teritorijai, bet ir „vandenims, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausantiems vandenims“, kaip nurodyta šio sprendimo 57 punkte. Savo ruožtu Asociacijos susitarime tokia formuluotė nevertojama.
- 66 Norint išaiškinti šią formuluotę, reikia remtis Jūrų teisės konvencija, kaip pažymėta šio sprendimo 58 punkte.
- 67 Šiuo aspektu iš minėtos konvencijos 2 straipsnio 1 dalies matyti, kad pakrantės valstybės suverenitetas apima ne tik jos teritoriją ir vidaus vandenį, bet ir greta esančią jūros zoną, vadinamą „teritorine jūra“. Be to, remiantis jos 55 ir 56 straipsniais, pakrantės valstybei pripažįstama jurisdikcija, suteikiant tam tikras teises rajone, esančiame už jos teritorinės jūros ribų ir greta šios jūros, kuris vadinamas „išskirtine ekonomine zona“.
- 68 Iš to darytina išvada, kad vandenys, kurių atžvilgiu pakrantės valstybė turi suverenitetą arba kurie priklauso jos jurisdikcijai, remiantis Jūrų teisės konvencija, apsiriboja vandenimis, esančiais greta jos teritorijos ir priklausančiais jos teritorinei jūrai arba išskirtinei ekonominei zonai.
- 69 Todėl atsižvelgiant į tai, kad Vakarų Sachara nepatenka į Maroko Karalystės teritoriją, kaip priminta šio sprendimo 62–64 punktuose, greta Vakarų Sacharos teritorijos esantys vandenys nepriklauso Maroko žvejybos rajonui, nurodytam Partnerystės susitarimo 2 straipsnio a punkte.
- 70 Galiausiai, trečia, iš Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 31 straipsnio 4 dalies matyti, kad sutarties šalys gali susitarti, jog joje vartojama sąvoka turės tam tikrą prasmę.
- 71 Vis dėlto, kalbant apie formuluotę „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises“, vartojamą Partnerystės susitarimo 2 straipsnio a punkte, reikia pažymėti, kad šio sprendimo 63 punkte nurodytų tarptautinės teisės normų, kurių Sąjunga turi laikytis ir kurios taikomos *mutatis mutandis* šioje byloje, neatitiktų tai, jei dėl šios priežasties į šio susitarimo taikymo sritį būtų įtraukti vandenys, esantys greta Vakarų Sacharos teritorijos pakrantės. Todėl Sąjunga negali pagrįstai sutikti su Maroko Karalystės noru įtraukti aptariamus vandenį į minėto susitarimo taikymo sritį.
- 72 Kiek tai susiję su toje pačioje nuostatoje vartojama formuluote „Maroko Karalystės jurisdikcijai priklausantys vandenys“, Taryba ir Komisija, be kita ko, teigė, kad Maroko Karalystę galima laikyti „*de facto* administruojančia valdžia“ arba Vakarų Sacharos teritorijos okupacine valdžia ir kad toks kvalifikavimas gali turėti reikšmės siekiant nustatyti Partnerystės susitarimo taikymo sritį. Vis dėlto šiuo aspektu pakanka pažymėti, kad, nesant reikalo išnagrinėti, ar galimas bendras Partnerystės susitarimo šalių noras šiai formuluotei suteikti tam tikrą prasmę, siekiant atsižvelgti į tokias aplinkybes, atitiko Sąjungą saistančias tarptautinės teisės normas, tokio bendro noro bet kuriuo atveju negalima konstatuoti šiuo atveju, nes Maroko Karalystė kategoriškai neigė, kad ji yra Vakarų Sacharos teritorijos okupacinė ar administruojanti valdžia.
- 73 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad vandenių, esančių greta Vakarų Sacharos teritorijos, neapima Partnerystės susitarimo 2 straipsnio a punkte vartojama formuluotė „vandenys, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausantys vandenys“.

Dėl 2013 m. protokolo teritorinės taikymo srities

- 74 Kalbant apie 2013 m. protokolą, pirma, reikia priminti, kad, kaip nurodyta šio sprendimo 21 ir 22 punktuose, jis priklauso paeiliui sudarytų protokolų, kuriais visais siekiama konkrečiam laikotarpiui nustatyti Partnerystės susitarimo 5 straipsnyje numatytas žvejybos galimybes laivams, plaukiojantiems su valstybių narių vėliavomis, sistemai.
- 75 Skirtingai nei Partnerystės susitarime, 2013 m. protokole nėra jokios specialios nuostatos, nustatančios jo teritorinę taikymo sritį.
- 76 Vis dėlto įvairiose šio protokolo nuostatose vartojama formuluotė „Maroko žvejybos rajonas“.
- 77 Ši formuluotė identiška vartojamai Partnerystės susitarimo 2 straipsnio a punkte, kuriame nurodyta, kad, pirma, ji turi būti suprantama kaip reiškianti „vandenį, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises[,] arba jos jurisdikcijai priklausančius vandenį“ ir, antra, ši apibrėžtis galioja ne tik šiam susitarimui, bet ir prie jo pridėtam protokolui ir priedams. Be to, iš Partnerystės susitarimo 16 straipsnio ir 2013 m. protokolo 1 straipsnio matyti, kad šis protokolas, jo priedas ir priedėliai yra neatsiejama minėto susitarimo dalis.
- 78 Vadinas, formuluotė „Maroko žvejybos rajonas“, vartojama tiek Partnerystės susitarime, tiek 2013 m. protokole, kurio teritorinę taikymo sritį ji apibrėžia, turi būti suprantama kaip reiškianti vandenį, į kuriuos Maroko Karalystė turi suverenias teises, arba jos jurisdikcijai priklausančius vandenį.
- 79 Todėl atsižvelgiant į šio sprendimo 73 punkte pateiktą aiškinimą reikia konstatuoti, kad formuluotė „Maroko žvejybos rajonas“, kaip ji suprantama pagal minėtą protokolą, neapima vandens, esančių greta Vakarų Sacharos teritorijos.
- 80 Antra, konstatuotina, kad, pirma, 2013 m. protokolo priedo III skyriuje „Žvejybos zonos“ numatyta: „[Maroko Karalystė], prieš imant taikyti [šį] protokolą, <...> Sąjungai perduoda savo bazinių linijų ir žvejybos zonų <...> geografines koordinatas.“ Antra, šio priedo 4 priedėlyje „Žvejybos rajonų koordinatės“ tomis pačiomis aplinkybėmis nurodyta: „Prieš įsigaliojant [minėtam protokolui], [Maroko Karalystės žemės ūkio ir jūrų žvejybos ministerijos Jūrų žvejybos] departamentas perduoda Komisijai geografines Maroko bazinių linijų [ir] Marokos žvejybos zonos koordinatas.“
- 81 Šiuo aspektu iš Teisingumo Teismui pateiktų bylos dokumentų matyti, kad geografinės koordinatės, apie kurias kalbama pirmesniame punkte nurodytose nuostatose, buvo perduotos tik 2014 m. liepos 16 d. Kadangi 2013 m. protokolas įsigaliojo 2014 m. liepos 15 d., šių geografinių koordinatėlių nėra šalių sutartame jo tekste.
- 82 Bet kuriuo atveju, atsižvelgiant į šio sprendimo 79 punkte pateiktą aiškinimą ir į jį pagrindžiančius motyvus, svarbu pažymėti, kad net jeigu šios geografinės koordinatės buvo perduotos prieš įsigaliojant 2013 m. protokolui, jos niekaip negalėjo paneigti formuluotės „Maroko žvejybos rajonas“ aiškinimo, pateikto minėtame punkte, ir išplėsti šio protokolo taikymo srities taip, kad į ją patektų vandenys, esantys greta Vakarų Sacharos teritorijos.
- 83 Taigi iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad Partnerystės susitarimą ir 2013 m. protokolą pagal Sąjungą saistančias tarptautinės teisės normas, taikomas Sąjungos ir Maroko Karalystės santykiams, reikia aiškinti taip, kad vandenys, esantys greta Vakarų Sacharos teritorijos, nepatenka į šio susitarimo ir šio protokolo atitinkamą teritorinę taikymo sritį.
- 84 Todėl priešinga prielaida, kuria, kaip nurodyta šio sprendimo 53 ir 54 punktuose, grindžiamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimas dėl Reglamento Nr. 764/2006, Sprendimo 2013/785 ir Reglamento Nr. 1270/2013 galiojimo, yra klaidinga.

- 85 Tokiomis aplinkybėmis į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: kadangi nei Partnerystės susitarimas, nei 2013 m. protokolai netaikomi vandenims, esantiems greta Vakarų Sacharos teritorijos, šio klausimo nagrinėjimas neatskleidė jokių aplinkybių, galinčių turėti įtakos Reglamento Nr. 764/2006, Sprendimo 2013/785 ir Reglamento Nr. 1270/2013 galiojimui, atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalį.

Dėl antrojo klausimo

- 86 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar teisės subjektas, galintis paduoti skundą pagal nacionalinę teisę, kaip antai pareiškėja pagrindinėje byloje, turi teisę ginčyti aktą, kuriais sudaromas ir įgyvendinamas Partnerystės susitarimas ir 2013 m. protokolai, galiojimą motyvuodamas tuo, kad Sąjunga pažeidė tarptautinę teisę.
- 87 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į šį antrąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 88 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Kadangi nei Europos bendrijos ir Maroko Karalystės partnerystės susitarimas žuvininkystės sektoriuje, nei Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės protokolai, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos ir Maroko Karalystės žuvininkystės sektoriaus partnerystės susitarime numatytos žvejybos galimybės ir finansinis įnašas, netaikomi vandenims, esantiems greta Vakarų Sacharos teritorijos, pirmojo prejudicinio klausimo nagrinėjimas neatskleidė jokių aplinkybių, galinčių turėti įtakos 2006 m. gegužės 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 764/2006 dėl šio susitarimo sudarymo, 2013 m. gruodžio 16 d. Tarybos sprendimo 2013/785/ES dėl šio protokolo sudarymo ir 2013 m. lapkričio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1270/2013 dėl žvejybos galimybių paskirstymo pagal minėtą protokolą galiojimui, atsižvelgiant į ESS 3 straipsnio 5 dalį.

Parašai.